

Tarımda Kadının Çok Yönlü Rolü Var

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Su-içmez ile 8 Mart Emekçi Kadınlar Günü dolayısıyla "tarımda kadın"ı konuştuk;

HT: Türk tarım sektöründe kadınların mevcut durumunu nedir?

BRS: Tarım bir evin mutfağı gibidir. Bir ailenin sağlıklı olabilmesi için, mutfağa yeterli kadar sağlıklı gıdanın bulunması gerekirken aynı şekilde bir ülke halkının da yeterli, güvenilir ve sürdürülebilir gıdaya ulaşabilmesi için tarımda yeterliliğin sağlanması esastir. Nasıl ki komşu evin mutfağı ile sürdürülebilir bir gıda temini olamayacağı gibi, bir ülkenin de başka bir ülkeden sürekli tarım ürünleri dışalım yapması sürdürülebilir değildir. Bu nedendir ki özellikle Korona virüs salgını döneminde ülkeler tarımda kendilerine yeterliliği sağlayıcı politikaları izlerken, dışarıya yasakladı, ek desteklerle üretimi artırmaya çalıştı. Bir başka deyişle komşu evi komşuya parasıyla dahi olsa gıda vermekten vazgeçti. Peki tarım bir ülke için bu kadar önemliken ülkemizde çiftçiyi yeterince destekleniyor mu? Zamanında ve yeterli desteklerin verilmediği, dövize bağlı girdi maliyetlerinin düşürülmesine yönelik önlemlerin alınmadığı, tarıma uygun kredi ortamının sağlanmadığı, tarımsal üretim planlaması ile yeterlilik düzeyimizi artırmak yerine sürekli dışalım yoluna gidildiği mevcut ortamda bu sorunun yanıtı, ülkemiz için hayırdır.

Oysa, doğa koşullarına bağlı olarak yapılan tarımsal üretim, kadın ve erkek için zorluklarla doludur. Ancak tarımda çalışan kadınların, aynı zamanda ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenmesi, kadının erkek kadar mülkiyet hakkına sahip olamaması, sigortasız ve ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı, kırsalda sosyal imkanlardan yeterince yararlanamaması gibi pek çok faktörü göz önüne aldığımızda, ülkemizde tarım sektöründe kadınların pek çok zorluk ve haksızlıklara maruz kaldığını söyleyebiliriz.

HT: Kadınlarımızın üretimde fonksiyonları nelerdir?

BRS: Türkiye'de tarımsal üretim çoğunlukla küçük ölçekli üreticilik, geçimlik üretim olarak da adlandırılan aile içi üretimle gerçekleştirilmektedir. Tarımla uğraşan ailelerde yapılacak işler konusunda erkek ve kadın açısından geleneklere dayalı mevcut işbölümünde; erkekler genellikle tarımsal işlerin sadece bir kısmını yaparken, kadınlar üretim ve yeniden üretim yanında ailenin yaşamının sürdürülmesi için gerekli tüm ihtiyaçları karşılamaya yönelik faaliyetleri de gerçekleştirirler. Kadınlar tarım sektöründe sadece üretici değil, aynı zamanda biriktirici, koruyucu ve geliştirici bir fonksiyon üstlenmişler. Mevcut üretim modeli kırsalda kadınların ücretsiz aile işçisi veya güvencesiz çalışan işgücü olarak görülmesine neden olmaktadır.

dır. Oysa ki kadının tarımda görünmeyen emeği bugün üretimden tüketime en yoğun kullanılan emeğin kendisidir.

Gerek dünyada gerekse ülkemizde tarımsal üretim ve beslenmede en büyük rolü kadınlar oynamaktadır. Kırsal kesimde kadınlar, özellikle gıda üretimine sağladıkları katkılara ve gıda güvenliğindeki etkinliklerine karşın ciddi toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile karşı karşıyadırlar. Kadınlar, tohumdan hasada kadar üretim sürecinin ekim/dikim, bakım, hasat, işleme, depolama gibi her aşamasında etkin rol almalarına karşın, elde edilen kazanımlardan yeterince pay alamamaktadırlar. Kadınlar tarlada çalışmalarının yanı sıra ev işlerini de yapmakta, ailenin beslenmesinde de en büyük görevi üstlenmektedir. Kırsal kesimde kadınların rollerinin çoğunluğu ve geleneksel ev işleri, rutin günlük yaşam faaliyetleri, tarımsal faaliyetlere katılma gibi iş çeşitliliği çalışma ve yaşam koşullarını zorlaştırmaktadır. Kapitalist üretim ilişkileri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle tüm bu kadın emeği resmi istatistiklere/millî gelir hesaplarına yansıtılmamaktadır. Öte yandan, siyasi iktidar/çar tarım politikalarında küçük çiftçilerden çok büyük işletmelere yer verme eğilimindedirler. Oysa küçük işletmelerin çoğunluğunun kadın emeği ile ayakta durduğu, kırsal kesimdeki tüm toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşın, kadınlar olmadan tarımın ve kırsal toplumun varlığını sürdürmeyeceği düşünülürse, tarımda amaçlanan sürdürülebilirlik için kadınların önemi anlaşılmalıdır.

HT: Tarımda kadınlarımızın istihdam oranı nedir?

BRS: Türkiye'de tarım sektörü, kadın ve erkeklerin hemen hemen eşit sayıda istihdam edildiği tek sektördür. Ülkemizde tarımsal üretim kadın istihdamının en yoğun olduğu sektör olarak istatistiklere yansımaktadır. 2018 ile 2020 aralığında tarımsal istihdam yaklaşık 500 bin kişi ile %10 oranında azalmış, aynı dönemde kayıtlı çiftçi/işletme sayısı ise yaklaşık 200 bin azalmıştır. Uygulanan yanlış ve yanlış tarım politikaları nedeniyle ülkemiz tarım sektöründe ciddi kan kaybı yaşarken, TÜİK'in en son yayınlanan Kasım 2020 verilerine göz atalım.

• Tarımda toplam 4.515.000 kişi istihdam edilirken, bunun %40'ı yani 1.782.000 kişi çalışan kadındır.

• Tarım sektöründe çalışan 3.745.000 kişi Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı olmayıp, tarımda çalışan kadın nüfusunun %94,1'i yani 1.677.000 kadının bir sosyal güvenlik kurumuna kaydı yoktur.

• Tarımda ücretli ve yevmiyeli çalışan kadın sayısı 209.000, işveren olarak çalışan kadın sayısı 4.000, kendi hesabına çalışan kadın sayısı 201.000, ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadın sayısı 1.369.000 kişidir.

• Tarımda çalışan kadınların %77'si aile işçisi olarak herhangi bir ücret almamakta çalışmaktadır.

• 15-17 yaş grubunda, yani çocuk yaşta tarla ve bahçede çalışan kadın sayısı 42.000 kişi, toplam 176.000 kişi içindeki payı %25,4'dür.

HT: Tarımsal üretimde yer alan kadınlarımızın söz hakkı var mıdır?

BRS: Tarımsal üretimde yer alan kadınlarımızın söz hakkı olması gerekirken; ataerkilli toplumsal yapı, eğitim yetersizliği, mülksüzlük ve güvencesizlik, yoksulluk ve yoksulluk, kadın emeğinin yok sayılması gibi nedenlerle, çözüm üretmeye ilişkin zeminlerin de olmadığı mevcut ortamda, maalesef tarımda kadınların kendi sorunlarını dile getirme, yeterince söz söyleme şansı bulunmamaktadır.

Tarımda çalışan kadının söz hakkı olmadığı için tarımda çalışan kadınlar "sessizlerin en sessizi"dir. Resmi verilerin gösterdiği gibi tarımsal üretimin %40'ını kadınlar sürmüş durumda, ancak %94,1'i kayıt dışı çalışıyor. %77'si ise ücretsiz aile işçisi. Bunların dışında miras hakkı yeterince yoktur. Kırsalda yaşamak zorunda olduğu için sosyal imkanlardan yeterince yararlanamazken, aile ve toplum baskısına en çok tarımda çalışan kadınlar maruz kalmaktadır.

Kadınların birçok ülkede işgücünün en az yarısını oluşturduğu gerçeğini göz ardı eden gelişme stratejileri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açar ve böylece tarım sektörüne potansiyelini tam olarak kullanma fırsatını tanımaz. Bu durum yalnızca kadınlar için olumsuz koşulları ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda ülke için de bir olumsuzluktur. Bu nedenle sağlıklı bir ekonomiye ve dengeli bir kalkınma politikasına dayalı, insanların eşit ve özgür yaşadıkları bir dünya isteniyorsa öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir ortak irade gereklidir.

HT: Tarımdaki kadınlarımızın eğitim, sosyal güvenlik gibi konularla ilgili değerlendirilmesini yapabilir misiniz?

BRS: TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri'ne göre; 2019 yılında kayıtdışı istihdam oranı genelde %34,5 iken, tarımda %86,6'dır. Toplam kadın istihdamında kayıt dışılık %45 civarında iken tarımda bu oran %90'lar düzeyindedir. Kayıt dışı çalışanların büyük bir çoğunluğu, çalışan

nüfusunu en ciddi eşitsizliklerle karşı karşıya kalan grubunu oluşturmaktadır. Ülkemizde halen tarımda çalışan kadın nüfusunun %94,1'inin hiçbir sosyal güvencesi yoktur. Kendi işlerinde çalışanlar dışında, mevsimlik tarım işçilerinin yaklaşık %60'ının geliri yoksulluk sınırının altındadır. Diğer kesimlere göre anne ölüm riski 10, bebek ölüm riski 5 kat fazla olan işçilerin kız çocuklarının dörtte biri okula hiç gidememektedir. 15-49 yaş arası mevsimlik kadın tarım işçilerinin %90'ı ilkökulu bitirmemiş durumdadır.

Bir toplumda her bir birey için eğitim imkanları eşit sağlanırsa, herkesin sosyal güvenliği varsa geleceğe umutla bakılabilir. Mevcut şartlarda ülkemizde bu konularda geleceğe umutla bakılabilecek mümkün gözükmemektedir.

HT: Ülkemizin tarımının geleceği için kadınlarımız ile ilgili neler yapılabilir?

BRS: İnsan hakları merkezli, cinsiyet ayrımcılığının olmadığı, özgür ve eşit bir toplumda ve dünyada hep birlikte mutlu yaşayabilmek için; kadının güçlüklerin üstesinden gelme kapasitesi ve özgüveninin artırılması, istihdam dahil etkinlik alanının güçlendirilmesi, eğitim, sağlık, siyaset, hukuk, sosyal güvenlik ve diğer alanlarda ki olanaklardan eşit düzeyde yararlanması, kadın ve erkeğe verilen hakların ve yüklenen sorumlulukların adil bir biçimde dağıtılması konularında gerekli yasal ve sosyal düzenlemelerin yapılması kadar, toplumsal hak arama mücadelesinin artarak sürdürülmesi gerekmektedir.

Ülkemizde de ivedilikle tarımda kadın emeği konusunda toplumda ciddi bir farkındalık yaratılmalı, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü modeli ciddi olarak sorgulanmalı, mülkiyet ilişkileri yasal ve toplumsal açıdan yeniden ele alınarak kadın mülksüzlüğü sorunu giderilmeli, kadınlara yönelik açık ya da gizli mobbing uygulamaları son bulmalı, tarımda kadın emeğinin işgücü içerisindeki görünmezliğini kaldıracak politikalar geliştirilmeli, kadın emeği kayıt altına alınmalı, tarımda çalışan kadınların küçük ölçekli üreticiler/aile çiftçiliği içerisinde temsilyetlerini geliştirici kooperatif örgütlenmelerin önü açılmalı ve desteklenerek yaygınlaştırılmalı, tarımda çalışan kadınlar dayanışma ağları kurulmalı ve geliştirilmeli, cinsiyetler arası ücret eşitsizliğini gidermek için eşit işe eşit ücret politikaları yavaş yavaş gerçekleştirilmeli. Özetle tarımda da kadın emeği sömürsüne son verilmelidir.

Açılmamış kanatların büyüklüğünü hiç kimse bilemez. Bir imkân, bir ışık yeter pek çok hayatın kanat çırpması için... İlk kadın Ziraat Mühendisi Nezahat Süer'in nezinde; işçisinden, teknikerine, teknisyenine ve ziraat mühendisine kadar tarım sektörüne katkı koyan tüm kadınlarımıza saygılarımızı sunuyoruz.

Eylem Planı

2021'e gireli bir ay oldu. 2020'nin değerlendirmesi pek çok uzman tarafından yapıldı. 2021'e girmeden önce Tarım ve Orman Bakanı Sayın Bekir Pakdemirli de TBMM Genel Kurulu'nda 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi görüşmesi kapsamında bir konuşma yaptı. Sayın Pakdemirli, "Ülkemizin kalkınması, milletimizin refahının artırılması, gıda güvenliğinin sağlanması, ormanlarımızın yarını, suyumuzun geleceği için, üretimde verimliliği ve kazançta bereketi sağlamak için tüm imkanlarımızı seferber ettik" dedi. Bakan, tarım sektörünün son 17 yılda ortalama %2,8 büyüdüğünden bahsederek, "Ülkemiz, tarımda net ihracatçı bir ülke konumundadır, mazot maliyetinin yüzde 50'sini karşıyoruz" dedi. Bakan, 2021 hedeflerini şu şekilde açıkladı:

2,5 milyon dekar alanda mera islah ve amenajman projeleri yapılacak; kırsal kalkınma kapsamında özellikle kadınlara, genç girişimcilere ve küçük aile işletmelerine 1,3 milyar lira, lisanslı depoculuk kapsamında 170 milyon lira hibe desteği verilecek; su ürünleri yetiştiriciliğinde 450 bin ton üretim yapılacak; 8,5 milyon hektar alanda toplulaştırma çalışması yapılacak; insansız hava taşıtlarının sayısı 4'e çıkarılacak; ağaçlandırmaya ve erozyonla mücadele kapsamında 100 bin hektar alanda çalışma gerçekleştirilecek; OR-KÖY kredi ve hibe destek tutarı 300 milyon lira olacak; 51 baraj ve 39 gölet olmak üzere toplam 90 adet depolama tesisi daha bitirilecek, içme suyu ve atık suyu 15 tesis daha bitirilecek, içme suyu miktarı yıllık 4,8 milyar metreküpe çıkarılacak.

Plan yapmak, hedef koymak güzel de hayata geçirilecek eylem planları daha önce açıklanmıştı. Belki kamuoyuna açıklanan eylem planlarının revize edilmesi, gözden geçirilmesi gibi bir açıklama daha uygun olurdu. Sanırım kast edilen de bu. 2021 hedeflerine gelince, 3'üncü Tarım Orman Şurası Eylem Planı açıklanmış ve 2021'de 8 eylem planının hayata geçirileceği kamuoyu ile paylaşılmıştı. Bunlar; mera, yaylak ve kırsalın tespit ve tahdit çalışmalarının tamamlanması; atıl tarım arazilerinin üretime kazandırılması arazi bankacılığı ve birlikte üretim; toprak ve su kaynaklarının yönetimi, kaynakların sürdürülebilir yönetim ilkeleri çerçevesinde kullanılmasını; çölleşme ve erozyonla mücadelede etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi; lisanslı depoculuğun geliştirilmesi, elektronik ürün ticaretinin yaygınlaştırılması; aile işletmeciliğinin sürdürülebilirliğini sağlamak-gençlerde girişimciliğin desteklenmesi; sifir atık-atıkların değerlendirilmesine yönelik arge projelerinin desteklenmesi; doğa turizmi potansiyeli çıkarılarak doğa turizminde uluslararası marka haline gelmek. Dikkat edileceği üzere Sayın Pakdemirli'nin Aralık 2020'de açıkladığı 2021 hedefleri ile 3'üncü Tarım Orman Şurası 2021 Eylem Planında olan var, olmayan var. Olmayanı anlayabiliriz, ama olanın unutulmasını anlamak mümkün değil. Üstelik bu konuşma TBMM Genel Kurulu'nda yapıyorsa! Ayrıca 3'üncü Tarım Orman Şurası Eylem Planı açıklandıktan sonra, bu Şura'nın adı bile anılmadı. Bir taraftan uygulamalardaki aksaklıklar gidermek için Mera Kanunu'nda düzenleme yapıldığını, atıl tarım arazilerinin üretime kazandırılacağını, toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetim ilkeleri çerçevesinde kullanılacağını, genç girişimcileri destekleyeceğinizi söyleyeceksiniz, diğer taraftan Amasya, Bolu ve Trabzon'daki toplam 15 yaylamanın yayla statüsünü kaldırcağınız, tarım arazilerini maden aramak için, santral yapmak için kamulaştırcağınız, Kaz Dağlarından sonra Kapadokya'da altın arama izni vereceğiniz, kuraklığa karşı bir açıklamanız olmayacak, çiftçinin emeğinin karşılığını alamamasını, borç altında ezilmesini görmemezlikten geleceksiniz...

"Şu günlerde özellikle gıda enflasyonu, gübre fiyatları gibi gündemde olan, oldukça can sıkıcı, çözüm önerisi bekleyen konular varken, 3'üncü Tarım Orman Şurası 2021 Eylem Planının hayata geçirilip, geçirilmeyeceğini tartışmanın ne alemi vardı?" diyenlere, "Peki, eyleme geçirilmeyecek 'Eylem Planı'nı konuşmanın ne alemi var?'..."

★ ★ ★ ★
Özür Diliyoruz: Prof.Dr. Mustafa Bekmezci tarafından yazılan yukarıdaki Eylem Planı isimli yazı, geçtiğimiz sayımızda (162. Sayımızda) sehven Prof.Dr. Mustafa Kaymakçı imzası ile yayınlanmıştır. Hata fark edildikten sonra, her iki hocamızla görüşülmüş, durum kendilerine izah edilmiş ve yapılan kasıtsız işlemden dolayı özür dilenmiştir. Emeğe ve üretime saygı adına, Eylem Planı yazısını Prof.Dr. Mustafa Bekmezci imzasıyla yeniden yayınlıyoruz.

Hasat Türk

Sektör Temsilcisinden 'Liyakat' Vurgusu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre kurulan, "temel ziraat" olan ekonomide, siyasi partilerin çalışma gurupları içinde neden tarım, orman, su kurullarının olmadığı ise bir soru işareti

olduğunu ifade eden Anadolu Tarım Orman Çalışanları Sendikası (ATORSEN) Genel Başkanı Ali Bal, "Orman köylülerine, kırsal nüfusa, köy ve köylülüğe gereken önem verilmelidir. O bölgelerin gen kaynakları aynen Atatürk Orman Çiftliği tarihinde olduğu gibi bölge üretime istasyonlarında çoğaltılarak hem koruma altına alınmalı hem geliştirilmeli hem de oradaki köylü ve üreticiler dağıtılmamalıdır. Üretilen ürünler ise TMO, EBK, SEK ve kooperatifler aracılığı ile alınmalıdır" diye konuştu.

"Tarım, orman, su kısa, orta, uzun vadeli projeler, hedeflerle varlığını sürdürebilir. Kurallar, projeler, kurumlar ve kadrolar, siyasi kararlarla sürekli değişmektedir. Kurumsal yapı bozulmuş, üretim ve çiftçiye hizmet değil, mevcut hükümetlere hizmete göre yöneticiler atanmıştır" diyen Bal, "Yapılacak projeler, kısa, orta,

uzun vadeli olarak düzenlenmeli, bağımsız bir kurula bunlar denetlenmelidir. Siyasi amalar yerine liyakatlı, milletine, devletine, çiftçisine, üreticisine hizmet edecek yöneticiler, kurum-olmuşunu ifade eden Anadolu Tarım Orman Çalışanları Sendikası (ATORSEN) Genel Başkanı Ali Bal, "Orman köylülerine, kırsal nüfusa, köy ve köylülüğe gereken önem verilmelidir. O bölgelerin gen kaynakları aynen Atatürk Orman Çiftliği tarihinde olduğu gibi bölge üretime istasyonlarında çoğaltılarak hem koruma altına alınmalı hem geliştirilmeli hem de oradaki köylü ve üreticiler dağıtılmamalıdır. Üretilen ürünler ise TMO, EBK, SEK ve kooperatifler aracılığı ile alınmalıdır" diye konuştu.

da belli bir zaman çalışma şartına göre bürokraside yer almalıdır. Bakanlıkların üniter yapısı, liyakati, hiyerarşisi bozularak çalışma barışı yok edilerek çalışamaz hale getirilmemelidir" şeklinde konuştu. Tarım, orman, su, veterinerlik mesleklerinde eğitim kalitesi giderek düşürüldüğünü iddia eden Bal, "Derhal bu ve benzeri uygulamalardan vaz geçilmeli, tarım, orman, veterinerlik eğitimlerinin kalitesinden ödün verilmemelidir. Uygulamalı eğitimlerin yapıldığı orta eğitimler tekrar bakanlığın emrinde yeniden düzenlenmeli, tarım, ormanın hizmetine sunulmalıdır. Mezun olanlara hem serbest piyasaya hem de kamuda imkânlar oluşturulmalıdır. Her meslek branşı kendi bakanlığında ilgili birimlerinde verimli çalıştırılmalı, meslek içi eğitimlere günün şartlarına göre programlar yapılmalıdır" dedi.

"Tek Sağlık Yaklaşımına İhtiyaç Var"

Veteriner Hekim Adnan Serpen tek sağlık konusundaki önerilerini şöyle sıraladı:

* Bu yaklaşım çatısı altında ilgili tüm sektörün disiplinlerarası biçimde bir araya gelerek tehlikenin boyutları kamuoyuna acilen yapılacak çeşitli etkinlikler ile seminer, panel, TV programları, radyo programları vb. ile bilgilendirmesi gerekmektedir.

* Şu anda Türkiye'de yaylaların imara, meraların TOKİ'ye devri, tarım alanlarının çeşitli şekilde imara açılması durdurulmalı, koruma altına alınmalıdır. Bu konuda tüm sivil toplum örgütleri ve akademisyenler bir araya gelerek ortak bir basın açıklaması yapılarak deklare edilmelidir.

* Zoonoz riski açısından önlem alınmak üzere doğa, tarım alanları, mera, yayla, çayır, otlak, sulak ve ormanlık alanların sistemli bir şekilde turizm, organize sanayi bölgesi, konutlaşma vb. gibi gereklere ile yok edilmesinin önüne geçilmeli, verilmiş izinler varsa iptal edilmelidir.

* Ülkemizde olmayan zoonozların ülkemize taşınması ve gıda güvenliği açısından büyük tehlike oluşturan canlı hayvan, kırmızı karkas et ithalatına son verilmeli, ülke kaynakları seferber edilerek aile tip hayvan yetiştiriciliği-tarımı desteklenmeli, bu tip küçük işletmeler kooperatif çatısı altında toplanacak şekilde özendirecek tedbirler alınarak teşvik edilmelidir.

* Gittikçe küresellenen zoonozlar ile mücadele edebilmek, önceden önlem alabilmek için "Hayvan Sağlığı Hizmetlerinin", Tarım, Orman

ve Köyişleri Bakanlığı'nın 1984 yılı reorganizasyon öncesi Veteriner Hizmetleri yapısına dönüştürülerek Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü çatısı altında toplanması sağlanmalıdır.

* Sağlık sadece hastaneden ibaret değildir, temiz doğa, temiz su, temiz toprak, temiz akarsu, temiz deniz olmadan ne hayvanın, ne insanın refahını sağlamamız mümkün olmayacağı için sağlıklı bir hayvan ve sağlıklı bir toplumdaki bahsetmemiz mümkün değildir.

* Tek Sağlık Konsepti çerçevesinde bir tarım politikasına ihtiyaç olduğunu yaşamakta olan Covid-19 Pandemisi ortaya koymuştur. Bunun için Tek Sağlık ve Ulusal Tarım Politikası çatısı altında bir platform oluşturularak, hazırlanacak raporlar çoklu sektör ve disiplinlerin ortak katkılarıyla ilgili yaşanan tehlikeli gelişmenin vahametinin ilgili mercilere yazılı olarak ulaştırılmalıdır."

www.kabukyapi.com